1915-1916

Vóór alles, lieve lezeressen en vriendelijke lezers: een in *alle* opzichten gelukkig en voorspoedig jaar 1916, zoowel in zaken- als in familieleven!

Wij hopen, dat de vriendschap en genegenheid, die gij voor ons blad gedurende zijn bestaan zijt gaan gevoelen, en waarvan ons steeds zulke ondubbelzinnige blijken werden gegeven, ook in het nieuwe jaar — en lang nog daarna — onaangetast zal mogen blijven; dat het gevoel van saamhoorigheid, dat „Panorama" en zijn lezers bindt, nòg hechter en nòg sterker worden zal.

Wij voor ons zullen niets nalaten om dien wensch in vervulling te doen gaan; kosten noch moeiten zullen ons te groot wezen om voort te blijven gaan op den ingeslagen weg: voor *allen* het *beste van alles* te geven.

Niets zal ons daarvan terughouden, zelfs de alles be- en overheerschende oorlog niet. Als bewijs daarvoor gunnen wij u een kijkje in ons programma voor 1916, waarop ge, ondanks de stijging der grondstoffen en van het papier, waardoor de exploitatiekosten van ons blad ongeveer 1/3 hooger zijn, o.a. een uitbreiding van ons tijdschrift tot 24 pagina's per week vindt, *zonder eenige prijsverhooging of kleiner-worden van 't formaat.*

Door deze uitbreiding zullen wij natuurlijk in de gelegenheid zijn om enkele rubrieken, die wij voorheen door de talrijke actueele oorlogsgebeurtenissen genoodzaakt waren of in 't geheel niet, of gedeeltelijk te geven, thans weder geregeld op te nemen, zonder daarmede aan den overigen inhoud te kort te doen.

Het ligt dan ook in onze bedoeling, wederom geregeld de rubriek „Voor de Jeugd" alsmede een boeienden roman, enz. te geven.

Plannen voor wedstrijden en premies zijn in voorbereiding; boeiende novellen en schetsen van bekende Nederlandsche belletristen in flinke hoeveelheid in voorraad!

Thans genoeg over onszelf gesproken.

Wanneer dit nummer van ons blad in uw bezit komt, spoedt het jaar 1915 zich ten einde.

Het is nu eenmaal gewoonte, om, als een jaar bijna is uitgeleefd, in herinnering nog eens alles te overdenken wat het aan lief en leed gebracht heeft. Ook ditmaal willen wij van deze gewoonte niet afwijken en dan treft het ons al dadelijk dat het leed in het afgeloopen jaar overwegend groot is geweest.

't Was een jaar van groote en smartelijke ellende, dat rouw en droefenis in vele gezinnen gebracht heeft; een jaar van schokkende en de-menschheid-onteerende-gebeurtenissen, zooals er in de wereldgeschiedenis geen tweede is aan te wijzen.

Ons land is, dank zij het beleid van Haar, in wie ons volk het symbool van zijn eenheid ziet, voor den oorlog gespaard gebleven. Niet dat ook wij niet den geesel van den oorlog hebben gevoeld. O, ja! Maar laat ons dankbaar zijn, dat wij den strijd tot heden buiten onze grenzen hebben weten te houden. Wij hebben ons leeren schikken in den bijzonderen toestand en het mag een verblijdend verschijnsel heeten, dat de fiere, oud-Hollandsche geest ons volk niet verlaten heeft. Integendeel, men heeft zich kunnen overtuigen, dat het nog over een groote hoeveelheid energie beschikt, groot genoeg om de moeilijkheden, die zich dagelijks als gevolg van den oorlog voordoen, het hoofd te bieden.

Het zou ons te ver voeren in dit korte stukje uit te weiden over alles wat op het gebied van handel en industrie in het afgeloopen jaar bereikt is; daarvoor is onze ruimte te beperkt en wij gelooven ook niet dat het nu reeds 't juiste oogenblik is om op te sommen welke nieuwe industrieën ontstaan zijn. Wel kan er getuigd worden, dat getracht wordt de lijst van artikelen van Nederlandsch fabrikaat zooveel mogelijk uit te breiden en dat de werkloosheid niet grooter dan in normale jaren is geweest. Dit alles moet ons tot dankbaarheid stemmen en ons het nieuwe jaar vol moed doen beginnen met den innigen wensch, dat 1916 de wereld den zoo lang verbeiden vrede moge brengen! — Dit zij zoo!

DE REDACTIE.

Omranding van een Nieuwjaarsgedicht uit de 18e eeuw, door Schuuring, Rotterdam.

Nog knallen in sommige dorpen en op het platteland de schoten door den donkeren nacht als de klok het oude jaar uit-, en het nieuwe heeft ingeluid.

Nog wordt overal in het land de post overstelpt met tallooze kaarten en kaartjes, die, eigenlijk volkomen uitdrukkingloos, moeten vertolken dat op dien eenen dag van de drie-honderd-vijf-en-zestig, op dat rustpunt in den gelijkmatigen loop der tijden, de menschen elkaar een beleefdheid aandoen.

Links: Een nieuwjaarswensch uit de 15e eeuw. In de omranding de woorden: Sum novus ut pura puer ortus virgine Christus, Sic tibi sit foelix hic novus annus homo. — Rechts: Een merkwaardig voorbeeld van een 15en eeuwschen nieuwjaarswensch. Het kind Jezus staat als stuurman op het voorschip. Op den band staan de woorden: Zuch off den segel wir sint am land — Und bringen gud ior manger hand. Er onder: Von Alexandria kom ich har gefarn — Und bringe vil guter ior die wil ich nit sparn — Ich wil sie gebe umb kleines gelt — Rechter und got liep ha ich damit wolt ugelt.

Nog wordt er door een groot deel van de meer afhankelijke klassen in de maatschappij gevlast op de nieuwjaarsgiften en is zelfs die gift dikwijls een rechtmatige eisch . . .

Maar allengs verminderen ook deze nieuwjaarsgewoonten. Men voelt de banaliteit, het gemis aan werkelijke symboliek en het „befooien" wordt door andere dingen vervangen. Bovendien: de egaliseerende tijd, die zooveel karakteristieks op allerlei gebied heeft doen verdwijnen, oefent ook hier zijn invloed uit en zal zelfs de resten van de eeuwen-oude gebruiken — want dat zijn de bovenbedoelde, nu in banalen vorm overgegane, gewoonten — geleidelijk oplossen.

Het Nieuwjaarsfeest is bij verscheidene volken der oudheid een der voornaams en meest grandiose feesten geweest. De Perzen vierden het als het geboortefeest van den zonnegod Mithra en gaven elkaar velerlei geschenken. De Romeinen brachten op den eersten Januari offeranden aan Janus (den god met de twee gezichten; het eene oud, het andere jong). Zij wenschten elkaar reeds toen veel goeds toe en gaven elkander geschenken, in het begin bestaande uit vruchten (met goud versierd soms) later uit kleine koperen munten. Bij de Germanen was de Nieuwjaarsdag een der drie voornaamste dagen van het groote Joel-feest, dat van 25 December tot 6 Januari duurde en dat de herrijzenis van het licht bedoelde te vieren. In den „jaarsnacht" vooral werden gastmalen en drinkgelagen gehouden. Daarbij werd zooveel mogelijk gedruisch gemaakt door het blazen op hoorns en het slaan op trommels en ketels; want dit was het beste middel om de booze geesten te verdrijven, die anders zouden overgaan in het nieuwe jaar. En als bewijs dat men elkaar geluk toewenschte, werden geschenken rondgezonden.

De voorgangers van het Christendom bestreden die heidensche gewoonten zooveel mogelijk. Maar waar de gehechtheid aan de feesten bij de tot Christenen bekeerden reeds zoo sterk was, dat de Christenfeesten als Kerstmis, Nieuwjaar, Paschen enz., gesteld werden op de oorspronkelijke data der heidensche feesten, al was het dan ook met andere beteekenis, daar ligt het voor de hand dat de klachten en vermaningen van Eligius en Bonifacius weinig uitrichtten. Inderdaad zijn juist bij 't Nieuwjaar-vieren de tradities van een buitengewone, alles trotseerende taaiheid gebleken. Want de feesten in de middeleeuwen, ruim duizend jaar dus na de Germaansche, droegen in eenigszins anderen vorm nog steeds hetzelfde karakter. Ook toen nog de viering van het oude in het nieuwe, elk in eigen kring. „Families thuis, schutters in den Doelen, de gildebroeders onder elkander, 't gemeen in de taveernen", zegt Ter Gouw in zijn Volksvermaken. „Ook toen nog maaltijden en drinkgelagen, terwijl er velen vermomd over de straten gingen en nieuwjaarsliedjes zongen, als:

„Nu singhet en clinghet mit groot gheluut
Al in den Nyeuwen jaeren
Den Ickers jaeghet al uut ende uut
Her Jhesus moet ons bewaren."

Allengs werd echter dat Nieuwjaar-vieren door de overheid verboden. Eerst het vermomd over de straat gaan (in Amsterdam in 1461). Daarna het Nieuwjaarzingen, dat (eveneens in Amsterdam), verboden werd in 1578 („op pene van 't overste kleed te verbeuren"!) In andere steden ging het echter niet zóó grif, want in 1758 was er zelfs nog een verbod voor noodig! Meer moeite had de overheid met het verbod om te schieten en feitelijk heeft men die oude gewoonte (die nu uitgelegd wordt als een begroeting van het nieuwe jaar doch eigenlijk niets anders is dan het kabaal der Germanen om de booze geesten uit te drijven en „het groot gheluut om de Ickers — d.i. de nikkers, duivels — uut te jaeghen, overeenkomstig 't bovenstaande liedje) nooit met succes kunnen bestrijden.

Zoo was het b.v. in Goor nog in de vorige eeuw gewoonte, dat tegen twaalf uur de klepperman, nachtwacht en trommelslager bijeenkwamen voor het huis van den burgemeester om dan aan het hoofd van de burgerij, die

Typische Klapwakerswensch (1808).

Plaatje boven den Heilwensch van Lantaarnopstekers.

Een der oudste gedichte wenschen van den Rotterdamschen torenwachter (1624).